

Optština Vitina

PLAN ISTRAJNOSTI ZA MENADŽIRANJE OTPADA U OPŠTINI VITINA

Ovaj plan sadržava uputstva za opštinu da bolje menadžira otpade.
Vremenski rok plana je od 2012 – 2015 godine.

Program Švajcarsko-Kosovska Podrška Lokalnoj Samoupravi i Decentralizaciji (LOGOS)

U tom kontekstu, SD C finansira Program Švajcarsko–Kosovska Podrška Lokalnoj Samoupravi i Decentralizaciji (LOGOS) radi u 9 opština na jugoistočnom delu Kosova. Program promoviše razvoj lokalne samouprave i reforme decentralizacije u opštinama na Kosovu, čime se doprinosi ukupnoj stabilizaciji vladavine zakona i demokratizaciji multietničke kosovske države i društva.U prvoj fazi, LOGOS je uključio jaku komponentu na seoskom nivou, koja se sastoji od aktivnosti sa seoskim savetima i civilnim društvom. Ove aktivnosti – zajedno sa opštinama – doprinose razvoju menadžmenta i upravljačkih kapaciteta na pod-opštinskom nivou (javne službe) i, kao sporedan efekat – doprineli su na poboljšanju lokalne infrastrukture. U toku druge faze,

LOGOS se fokusira na razvoj kapaciteta opština na:

1. Planiranju i upravljanju resursima,
2. Administraciji i javnim službama, i
3. Kapitalizaciji i širenju iskustava.

Nijedna opština u republici Kosova nije izradila plan za menadžiranje otpadaka. Opština Vitina je jedno od prvih opština koja je izradila plan koji će pomoći što bolje sakupljanje i menadžiranje otpadataka proizvedenih u opštini. Plan za menadžiranje otpadataka je jedan veoma dobar alat koji će omogućiti opštinama planiranje i sprovođenje jednog unapređenijeg sistema za menadžiranje otpadataka. Pored toga, plan upućuje opštinu o tome koliki budžet treba izdvojiti za jednu fiskalnu godinu u cilju prenošenja otpadataka od porodica do deponija. Plan takođe sadrži i proračune sa mnogo pojedinosti što se tiče troškova kompanije koja će se baviti menadžiranjem otpadataka, predviđevši pritom i mesečne tarife za porodice i biznise.

Plan je pripremljen od strane opštine Vitina pred vodi direktora javnog servisa Agim Haziri pod nadzorom LOGOS-a, Shkipe Deda, Jim Budds i RECURA Financials (Hekuran Neziri). Dodatni doprinose su dati od strane Norbert Pijls, Merita Barileva i Fatime Rrahmani HELVETAS Swiss Intercooperation.

Dizajn: Ilir Berisha (XhadStudio www.xhad.net)

Fotografije: Shkipe Deda

Štampa: www.xhad.net

SADRŽAJ

I. Govor Predsednika Opštine Vitina	4
II. Govor donatora	5
III. SKRAĆENICE.....	8
IV. RAZGRANIČENJA I POJMOVI OTPADAKA.....	9
Poglavlje 1- Istorijat.....	11
1.1 Opšta problematika otpadaka na Kosovu.....	11
1.2. Regulativni Okvir	12
1.3. Opis nacionalne politike o otpacima i načela na snazi	13
1.4. Koraci za pripremu Lokalnog Plana o administriranju čvrstih otpadaka.....	15
Poglavlje 2 - Deo statusa	17
2.1. Istraživanje o generisanju otpadaka u opštini Vitina.....	17
2.2. Ocena i analiza otpadaka u opštini Vitina.....	26
2.3 Sastav otpadaka u Vitini	27
2.4. Zaključci sa istraživanja na terenu.....	29
2.5 Tretiranje otpadaka.....	29
2.6. Deponiranje otpadaka	29
Poglavlje 3 - Deo o planiranju	30
3.1 Prikupljanje i sastav otpadaka	30
3.2 Plan delovanja za menadžiranje otpadaka	31
Aneks 1 - Planiranje finansijske istrajnosti	34
Aneks 2 - Skica programa za osvećivanje građana	53
Aneks 3 - Odgovornosti i obaveze opštine kao i menadžiranje opštinskih otpadaka u skladu sa Zakonom o otpacima	55
Preporučljivi materijal	58

I. GOVOR PREDSEDNIKA OPŠTINE VITINA

Opština Vitina zasnivajući se na kauzi Saveta Evrope koja smera ostvarenje jednog uskog jedinstva za očuvanje i razvoj idealna i načela koja predstavljaju zajedničko bogatstvo.

Ocenjuje se da je opština osnovna jedinica lokalne samouprave u Republici Kosovo koja je organizovana i sprovodi vlast koja proizilazi iz slobodnih izbora sa punim legitimitetom punovažnošću i na osnovu pozitivnih zakona.

Svesni da je zaštita okoline i menadžiranje otpadaka ustvari i jačanje lokalne autonomije i predstavlja značajni doprinos u vremenu u kojem se nalazimo i postojimo, zasnovano na načelima decentralizacije vlasti.

Opština Vitina unutar zakonskog okvira upućuje pravni zahtev sa ciljem da obezbedi slobodno sprovođenje sopstvenih nadležnosti koje Opština ima zagarantovane kao lokalna jedinica samouprave.

Na osnovu člana 17 tačka f. Zakona o Lokalnoj Samoupravi Br. 03/L-40, Opština ima potpune i isključive nadležnosti što se tiče lokalnog interesa, poštujući standarde koji su utvrđeni zakonima na snazi Republike Kosovo.

Shodno gore navedenoj odredbi, opština ima nadležnost u pružanju i održavaju javnih usluga, uključujući i menadžiranje otpadaka.

Opština ima pravo ali i obavezu da omogući izradu jednog dokumenta "Menadžiranje Otpadaka", kojim će se okončati jedan potencijal pozitivnog i razvojnog karaktera, a koji će služiti kao funkcionalni modul za prikupljanje otpadaka i jačanje javne svesti.

Pozitivan smer daće se i:

- podeli otpadaka – mnogi vredni materijali mogu se upotrebiti ponovo i u tom slučaju iziskuju se manji utrošci ukoliko se radi sa recikliranim materijalom nego raditi sa sirovinom.
- taloženje - vraćaju se natrag korisni organski materijali u njihovom prirodnom ciklusu.
- izgorevanje otpadaka u posebnim pećima obezbeđuje upotrebu potencijalne energije otpadaka i ujedno smanjuje njihov obim. Ovo je jedan metod koji se koristi u razvijenim zemljama, ali isti treba sprovoditi na takav način koji ne ugrožava okolinu i zdravlje ljudi, a isto tako on je jedan skup metod.
- uskladištenje - otpaci se gomilaju u velike rupe u zemlju ili ispod nje(n.pr. u zapuštenim rudnicima).

Inkorporiranje gore navedenih tačaka bilo bi korisno i veoma značajno ne samo za opština Vitinu, već i za čitavu teritoriju Republike Kosovo.

Predsednik Opštine
g. Nexhmedin Arifi

II. GOVOR DONATORA

Jedno od prvih stvari koje građani očekuju od opštine jeste jedan čist životni ambijent. Njihovo zadovoljstvo u vezi opštine neposredno je sa ovim povezano. Ovo je i razlog zašto ono treba da bude prioritet svakog predsednika opštine, znači da se obezbedi da je njegova opština čista. Nažalost, ovo još uvek nije realnost.

Problem otpadaka na Kosovu bio je u stalnom porastu još od devedesetih godina. Zbog promene načina potrošnje, obimi i vrste otpadaka su porasli. U isto vreme, nove opštinske i regionalne strukture nisu bile u mogućnosti da na efektivan i efikasan način organizuju njihovo prikupljanje i uništavanje.

U današnjim danima otpaci zagađuju gradove, sela, planine i polja. U proleće, neposredno uoči cvetanja voća, vi možeti primetiti najljonske kese obešene na granama uzduž reka. Neki specijalisti su se ozbiljno uznemirili da su čak i podzemne vode na tačci zagađenja.

Nije uvek bilo ovako. Starije generacije se sećaju jednog čistog Kosova. Ljudi su svoje kese uzimali i vraćali u radnje. Ljudi su vraćali njihove flaše u radnjama gde se ih kupili. Ove uspomene mogu značiti da ponovo možemo da očistimo Kosovo.

Kada je započela II faza LOGOS-a u 2010 godini, bilo je jasno da sakupljanje čvrstih otpadaka treba da bude deo našeg programa. Ja sam bio veoma zadovoljan što su se

predsednici opština Vitina i Hani i Elezit pozitivno odazvali našoj ponudi da pomognu u ovoj oblasti.

U posljednje 2 godine mi smo pomogli opštini na izradi plana za menadžiranje čvrstih otpadaka. Najpre smo utvrdili količinu, vrste i mesta proizvedenih otpadaka. Potom smo obračunali koliko bi novca bilo potrebno da sistem proradi i funkcioniše na istrajan način. Bazirajući se na oba ova pitanja, mi smo postavili ciljeve za iduće godine. Sve smo okončali organizovanjem susreta sa građanima i skupštinom opštine radi dobijanja reakcija i njihove podrške.

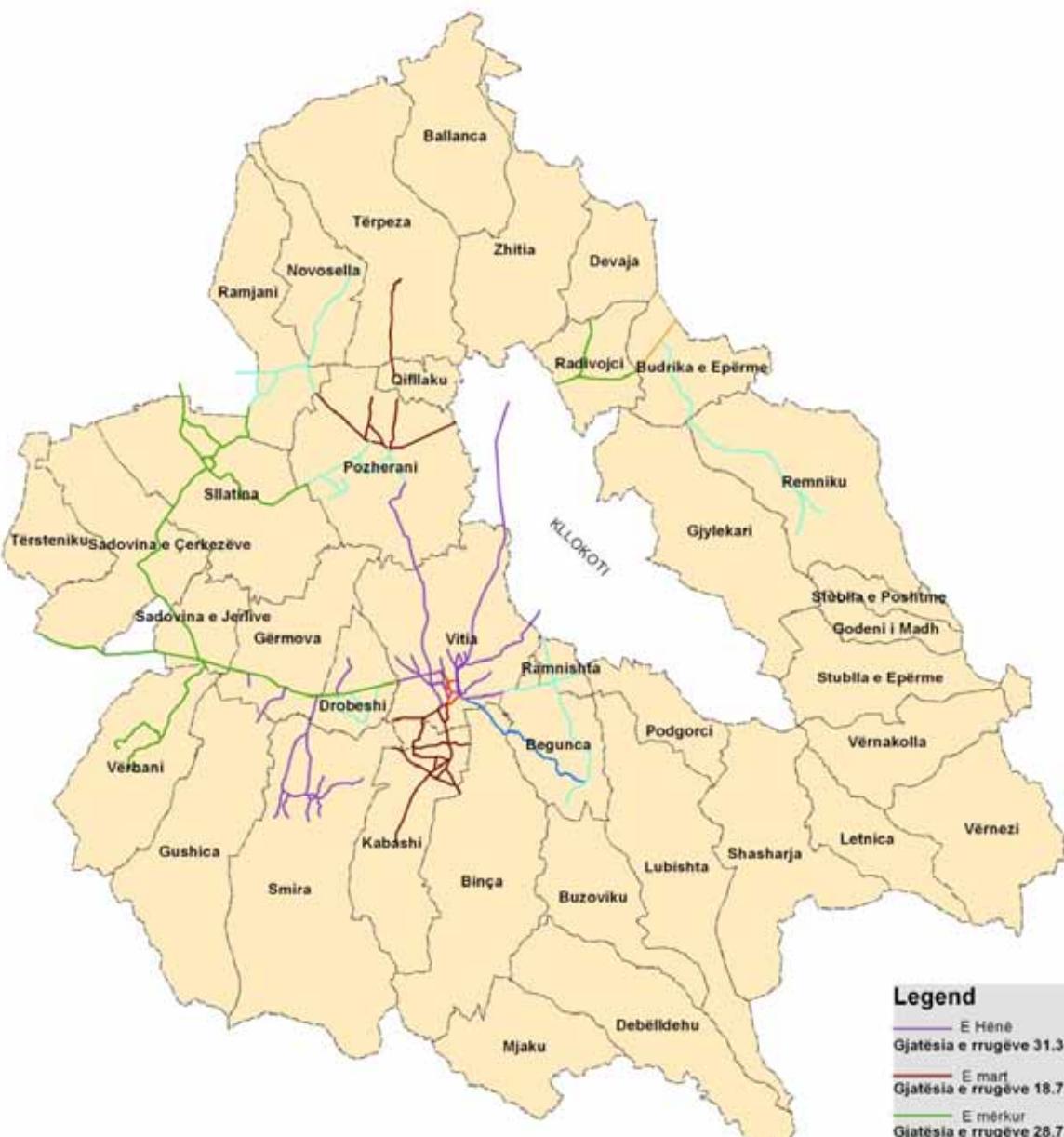
Plan za menadžiranje čvrstih otpadaka je jedan značaj korak za čišćenje okoline, međutim mi treba da shvatimo da je ovo tek početak. Uplate treba da skupljamo. Opštinska kompanija treba da se osnuje i menadžira. Treba uložiti investiranja. Građani treba da promene njihovo ponašanje. Ovo iziskuje još mnogo rada, ali se isplati.

Za LOGOS je bilo veoma važno da rade izbliza sa opštinskim zvaničnicima. Oni će trebati ostvariti plan u idućim godinama. Mi željimo da zahvaljimo sve one za njihovo angažovanje da Vitinu učinimo jednim čistim mestom.

Norbert Pijs
Menadžer Projekta LOGOS II Faza

Mapa putne linije za prikupljanje i gomilavanje otpadaka u opštini Vitina

Putevi prevoza otpadaka u selima

Legend

E Hënë	Gjatësia e rrugëve 31.35 km
E mart	Gjatësia e rrugëve 18.77 km
E mërkur	Gjatësia e rrugëve 28.71 km
E enjte	Gjatësia e rrugëve 1.34 km
E premte	Gjatësia e rrugëve 25.15 km
E shtunë	Gjatësia e rrugëve 3.42 km
Çdo ditë	Gjatësia e rrugëve 1.51 km
Zonat kadastrale	

ITENERAR DVE EKIPE U VITINI I U SELIMA

AGRON MISINI

BMC 200 06-722-AN					
PONEDELJAK	UTORAK	SREDA	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA
DROBEŠ	POŽARANE	SLATINA	VITINA CENTAR	POŽARANE Z.2	SLOBODNO
SMIRA	PRVA ZONA	RADIVOJCE	BUDRIKA	DRUGA ZONA	
			REMNIK	RAMJANE	

BERAT YMERI

BMC 200 06-723-AN					
PONEDELJAK	UTORAK	SREDA	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA
PRVA VITINA	DRUGA VITINA	VITINA CENTAR	SLOBODNO	VITINA PRVA ZONA	VITINA DRUGA ZONA
	KABAŠ	GRMOVO		RAMNIŠTE	BEGUNCE
		SODOVINA			
		VRBANE			

11.11.11

Vitina

Izradio

Haxhi Qerimi

III. SKRAĆENICE

AOK	Asocijacija Opština Kosova
BD	Bord Direktora
EU	Evropska Unija
KAZO	Kosovska Agencija za Zaštitu Okoline (MOPP)
KKAD	Kosovska Kompanija za Administriranje Deponija
MEF	Ministarstvo za Ekonomiju i Finansije
MOPP	Ministarstvo za Okolinu i Prostorno Planiranje
MALU	Ministarstvo za Administraciju i Lokalnu Upravu
OPNJP	Odelenje za Politike i Nadgledanje Javnih Preduzeća (MEF)
JP	Javna Preduzeća
UPS	Učešće Privatnog Sektora
RKPO	Regionalna Kompanija za Prikupljanje Otpadaka
SCO – ŠKS	Švajcarska Kancelarija za Saradnju
PAČO	Plan za Administriranje Čvrstih Otpadaka
AČO	Analize Čvrstih Otpadaka
RKVO	Regulativna Kancelarija za Vodu i Otpatke

IV. RAZGRANIČENJA I POJMOVI OTPADAKA

Otpadak – je svaka substanca ili materijal koji pripada jednoj kategoriji otpadataka koji gospodar baca, misli da baci, ili ga je potrebno baciti.

Administriranje otpatka – podrazumeva prikupljanje, prevoz, tretiranje, ponovnu upotrebu, preradu, recikliranje i uskladištenje otpatka, obuhvatajući nadgledanje ovih delatnosti i dalju brigu o deponijama, uključujući i preduzete činove od strane trgovca ili posrednika.

Tretiranje otpadaka – podrazumeva fizički, hemijski, biološki ili termalni proces, obuhvatajući i klasificiranje koje menja karakteristike otpadataka u cilju smanjenja obima ili oštećenja prirode, ili olakšava manipulaciju otpacima, ili olakšava recikliranje.

Prikupljanje otpadaka – je sistematska aktivnost sakupljanja, klasifikacija i/ili mešanja otpadaka u cilju prevoza.

Opasni otpaci – su otpaci koje imaju najmanje jednu karakteristiku, kao što je navedeno u nastavku: eksplozivna; oksidujuća; izgorevajuća; nadražajna; opasna; toksička; kancerogena; korozivna; zarazna; teratogenska; mutagenska; pušta toksičke gasove u kontaktu sa vodom, vazduhom ili kiselinom; sposobna da stvori drugu "opasnu" substancu; ekotoksična.

Bezopasni otpaci – su otpaci koji ne predstavljaju neku opasnost za okolinu ili zdravlje čoveka i ne poseduju karakteristike opasnih otpadaka.

Inertni otpaci – su otpaci koji ne trpe neku značajnu fizičku, hemijsku ili biološku promenu transformisanja u mestima gde su uskladišteni. Inertni otpaci se ne rastvaraju, ne izgorevaju ili ne reguju fizički ili hemijski, biodegradativni su ili utiču negativno na druge stvari sa kojima dolazi u kontakt na osjetljiv način kako bi uticali na zagađivanje okoline ili na oštećenje zdravlja čoveka. Zagađujuća sadržina otpadataka i ekotoksicidnost njihovog protoka treba da budu neznačajne, a posebno da ne dovode u upasnost kvalitet površinskih i/ili podzemnih voda.

Komunalni otpaci – su otpaci od domaćinstava, kao i otpaci od ostalih aktivnosti, koje su zbog njihovog sastava i prirode slične sa kućnim otpacima.

Komercijalni otpaci – podrazumevaju otpatke od lokala koje se u potpunosti ili uglavnom upotrebljavaju u trgovinske svrhe ili biznise, ili u sportske, rekreativne, obrazovne ili zabavne svrhe, ali ne obuhvataju kućne otpatke ili industrijske otpatke.

Industrijski otpaci – su otpaci koji se proizvode od industrijskih aktivnosti ili procesa, ručnih radova i drugih proizvodnih delatnosti.

Mešavina đubriva – jedan kontrolisani biološki proces za rastavljanje organskih otpadataka od mikroorganizama u prisustvu kiseonika, čiji je rezultat složen.

Stvaranje i uništavanje otpadataka – obuhvataju otpatke proizvedene u toku izgradnje, rimodelacije ili nadoknađivanja individualnih i kolektivnih objekata stanovanja, zatim trgovачkih objekata itd. Glavna komponente ovih otpadataka su: kamen, beton, cigla, komponente boja, električne komponente itd.

Poljoprivredni otpaci – obuhvataju otpatke koje se proizvode raznih poljoprivrednih aktivnosti, kao su: upotreba pesticide, proizvodnja vina, prerada i proizvodnja poljoprivrednih i stočarskih aktivnosti.

Zarazni otpaci – obuhvataju otpatke sa potencijalom visoke zarazne opasnosti ako se radi ili deluje sa njima. Oni mogu oštetiti zdravlje građana i okolinu. Ovi otpaci se generišu u bolnicama i drugim zdravstvenim ustanovama, zatim od izumrle stoke, klanica itd.

Posebni (specijalni) otpaci – obuhvataju radioaktivne otpatke, upotrebljene kontojnere za gasove pod pritiskom, zatim otpatke koji sadrže veliki skoncentricanost teških toksičkih metala (arsenik, olovo idr.), hemijske proizvode sa istećenim rokom.

Hemijski i farmaceutski otpaci – obuhvataju hemijske i farmaceutske proizvode u njihovom paketiranju.

Sagorevanje – Termičko tretiranje otpadatka. Ovo jedan složen proces, zbog toga što peći koje se upotrebljavaju za izgorevanje treba da ispunjavaju određene standarde za zaštitu okoline. Ovo je jedan skup i ekonomski nepodoban ali istovremeno i potreban proces.

Otpaci od stakla – uglavnom su otpaci od paketiranja koji se mogu uspešno reciklirati.

Otpaci od plastike – biološki su nedegradirajući otpaci, stvoreni uglavnom u cilju paketiranja.

Organski otpaci – biološki su raspadni otpaci putem aerobnih i anaerobnih procesa. U ovu grupu otpadatka obuhvaćeni su klasificirani organski otpaci, kao što su otpaci od hrane, poljoprivredni otpaci, papir itd.

Recikliranje – Podvrgavanje otpadaka nekom procesu ili tretiranju da bi ih se učinilo potpuno ili delimično ponovo-upotrebljivim.

Prerađivač delovčića – kompanija (preduzeće) koja je obuhvaćena u sakupljanju reciklirajućeg materijala od individualnih sakupljača ili otkupnih tačaka. To su “srednja lica” koja pripremaju materijale za izvoz ili prevoz do fabrike.

Otkupna (prikupna) tačka – Neki prerađivači delovčića postavili su otkupne tačke u celom njihovom regionu ili opštini, to su jednostavno tačke istovara za individualne sakupljivače. Kada materijal dostigne jednu određenu težinu, tada će prerađivači skloniti materijale od ove tačke i prebacije ih u centralnoj ustanovi za dalju preradu.

Fabrike (tvornice) – Takođe poznate kao proizvodni objekti, ove kompanije (preduzeća) nisu angažovane samo na sakupljanje reciklirajućih materijala, već i na upotrebi materijala za stvaranje finalnih proizvoda. Finalni proizvodi nađeni na Kosovu su plastične metle i četke, te ulepšavajuće ograde od aluminiuma, plastične cevi i kese za otpatke, kao i kartoni za jaja.

POGLAVLJE 1- ISTORIJAT

1.1 Opšta problematika otpadaka na Kosovu

Menadžiranje otpadaka ostaje jedno prioritetno pitanje opština na Kosovu. Količina prikupljenih otpadaka je u stalnom porastu, dok postojeća infrastruktura nije adekvatna i ne podudara se sa standardima EZ. Treba učiniti pogodna rešenja problema za menadžiranje otpadaka. Kašnjenja na pronalaženju rešenja za sve vrste otpadaka rezultirala su aktuelnom situacijom koja je dosta kritična.

Poteškoće u sektoru otpadaka na Kosovu su višestruke. Ima nedovoljno saznanja u domenu praksi o menadžiranju otpadaka kao i o trendovima koji se aktuelno primenjuju u EZ; Takođe, u pitanju je i nedovoljna obrazovanost javnosti i zapošljenih u kompanijama koje se bave manedžiranjem otpadaka u vezi sa sprečavanjem i smanjenjem kao i recikliranjem otpadaka; Stvaranje mnogih ilegalnih deponija komunalnih otpadaka; Nedostatak organizovanja i sistema klasifikacije za podelu komunalnih otpadaka; Delimična primena zakonodavstva o okolini za otpadke; Nedostatak podataka i sistema informisanja o menadžiranju otpadaka. Nedovoljna primena načela "zagađivač plaća"; Poteškoće u procesu regionalizacije kompanija kao i infrastrukture, itd.

Odgovorne institucije za menadžiranje otpadaka su: Ministarstvo za Okolinu i Prostorno Planiranje (MOPP), Kosovska Agencija za Zaštitu Okoline (KAZO), Kosovska Kompanija za Menadžiranje Deponija (KKMD), regionalne i lokalne kompanije za prikupljanje otpadaka kao i opštine.

Regionalne kompanije za prikupljanje otpadaka (RKPO) odgovorne su za prikupljanje, prevoz kao i istovar otpadaka u sanitarnim deponijama dok su KKMD odgovorne za menadžiranje licenciranih polja sanitarnih deponija. Sektor za prikupljanje čvrstih otpadaka u opštinama ima javni karakter, što se sprovodi u ukupno sedam regionalnih kompanija, koje su i licencirane za prikupljanje i prevoz otpadaka u svim opštinama na celom Kosovu, kao i jedna centralna kompanija (KKMD) koja je licencirana za menadžiranje deponija na Kosovu.

Shodno Zakonu o Otpacima, opštine su dužne da izrade lokalne opštinske planove za menadžiranje čvrstih otpadaka(PMČO), te na taj način ovi planovi će opštinama omogućiti prikupljanje otpadaka na efikasniji način. Takođe, u okviru ovoga biće obuhvaćena i podela otpadaka, čime se s jedne strane omogućava stvaranje dodatnih prihoda za kompaniju za prikupljanje otpadaka, a ujedno smanjila bi se količina otpadaka bačenih u deponije.

Hani i Elezit i Vitina su dve prve opštine na Kosovu koje su izradile njihove planove o menadžiranju čvrstih otpadaka uz tehničku podršku od LOGOS-a.

1.2. Regulativni Okvir

1.2.1. Usklađivanje direktiva EZ sa nacionalnim zakonodavstvom

Kosovo je unapređeno u pravcu premeštanja u sektor otpadaka, tako što Vlada ima u planu da aplicira za učlanjenje u Konvenciju Bazela, i to u jednoj bliskoj budućnosti. Mada su direktive donekle i unapređene, ipak je praktična primena u jednoj još uvek ranoj fazi.

Usklađivanje Direktiva EZ sa nacionalnim zakonodavstvom procenjeno je da iznosi 95% što se tiče Direktiva o otpacima (2006/12/EC), zatim 85% za Direktive o opasnim otpacima (91/689/EC), 88% za Direktivu o paketiranju otpadaka(94/62/EC), 77% za Direktive o deponijama(99/31/EC) kao i 69% što se tiče Direktive za izgorevanje otpadaka (2000/76/EC).

1.2.2. Ključno nacionalno zakonodavstvo

Osnovni zakon koji reguliše Menadžiranje otpadaka na Kosovu jeste Zakon o Otpacima, **ZAKON br. 04/L-060 O OTPACIMA**. Zakon o Otpacima reguliše vrste i klasificiranje otpadaka, zatim planiranje i menadžiranje otpadataka, uslove za prikupljanje otpadaka, prevoz, tretiranje, uskladištanje i ništenje otpadaka, prava, obaveze i odgovornosti pravnih i fizičkih lica koja su obuhvaćena u menadžiranju otpadaka, kao i uslovi i procedure oko dozvola za menadžiranje otpadaka. U isto vreme, ovo takođe utvrđuje i načela za menadžiranje i posebne protoke otpadaka, kao i osnovne odredbe za izgorevanje otpadaka itd.

Pripreme "Lokalnih Planova za Menadžiranje otpadaka" obavezne su u smislu Zakona o Otpacima, **ZAKON Br. 04/L-060 O OTPACIMA**, na osnovu poglavlja IV Dokumenta o planiranju i menadžiranju otpadaka, član 8.

Lokalni plan treba da bude usklađen sa strateškim planom o menadžiranju otpadaka na Kosovu. Strateški plan za menadžiranje otpadaka za Kosovo izrađen je za period od 2011 – 2021 g., međutim isti još uvek nije usvojen.

Osim Zakona o Otpacima, dole navedena administrativna uputstva regulišu pojedinačne oblasti za menadžiranje otpadaka:

- Menadžiranje otpadaka od upotrebljene nafte;
- Stvaranje poništavanje otpadaka;
- Upotrebljene baterije i akumulatori;
- Menadžiranje starih vozila van upotrebe i njihovih otpadaka;
- Paketiranje i spakovani otpaci;
- Nadležnosti vlasnika i operatora za tretiranje otpadaka;
- Menadžiranje deponija;
- Menadžiranje opasnih otpadaka;
- Uslovi lokacija deponija;
- Menadžiranje električnih otpadaka i električne opreme;
- Poništavanje otpadaka od lekarskih proizvoda;
- Menadžiranje lekarskih proizvoda;
- Uvoz, izvoz i prevoz otpadaka;
- Menadžiranje PCB I PCT;
- Obavezne tarife;
- Otklanjanje otpadataka sa javnih prostora.

Zakon o Javnim Preduzećima – Zakon 03/L-087 nudi zakonski okvir o svojini javnih preduzeća kao i o upravljanju korporacija u skladu sa već poznatim međunarodnim načelima za upravljanje korporacija, javnih preduzeća.

Na osnovu Zakona o Lokalnoj Samoupravi na Kosovu (Zakon br. 03/L-040 od 20.02.2008 g.), član 17, stav 17.1., opštine su nadležne za obezbeđivanje javnih i komunalnih usluga, obuhvatajući ovde i vodosnabdevanje, zatim kanalizaciju, tretiranje mutnih voda, menadžiranje otpadaka, itd.

Zakon o Lokalnoj Samoupravi nije u skladu sa načelima upravljanja korporacija utvrđenih o JP-ma, međutim usklađivanje ovih zakona je potrebno.

1.3. Opis nacionalne politike o otpacima i načela na snazi

1.3.1. Strategija o Okolini za Kosovo 2011 – 2020 g. – narct

Strategija o Okolini za Kosovo predstavlja jedan značajan dokument za dugoročan opšti razvoj Kosova. Strategija je izrađena uz međuministarsku saradnju kao i podrškom drugih institucija. U vezi sa administriranjem otpadaka, strategija pokazuje strateške orientacije kako su u nastavku istaknute:

- Stvaranje infrastrukture za administriranje otpadaka.
- Postepena redukcija otpadaka u izvoru pre uskladištenja i energetske upotrebe otpadaka ili ponovne upotrebe.
- Postepena redukcija opasnih otpadaka.
- Postepeni rast obuhvatanja stanovništva u sistemu tretiranja otpadaka.

Strateški prioriteti za administriranje otpadaka:

- Kompletiranje zakonskih odredaba u domenu administriranja otpadaka zasnovanih na direktivama EZ.
- Stvaranje infrastrukture za administriranje otpadaka.
- Stvaranje baze centralnih podataka i informacije o stanju u administriranju otpadaka.
- Izrada programa za izgradnju objekata infrastrukture u skladu sa prostornim planovima.
- Sređivanje i zatvaranje starih deponija.
- Upotreba postojećih industrijskih kapaciteta za tretiranje opasnih otpadaka.

1.3.2. Nacionalni Plan Delovanja za Okolinu (NPDO) 2011 – 2015 g. – nacrt

NPDP je izrađen za jedan petogodišnji period. Stoga, rešeni su samo kratkoročni(1 – 2 godine) i srednjeročni (3 – 5 godine) projekti.

- Poboljšanje administriranja čvrstih otpadaka;
- Izgradnja objekata za tretiranje otpadaka;
- Poboljšanje administriranja deponija komunalnih otpadaka;
- Podrška za recikliranje otpadaka subvencijama;
- Porast fakturisanja na ime prikupljanja otpadaka;
- Rehabilitacija zagađenih zona otpacima;
- Strategije za upotrebu građevinskog materijala i za recikliranje upotrebljenog građevinskog materijala.

1.3.3. Strateški Plan Kosova o Administriranju Otpadaka 2011 – 2021 - nacrt

Na osnovu Zakona o Otpacima, Ministarstvo za Okolinu i Prostorno Planiranje, u saradnji sa ostalim ministarstvima i nadležnim autoritetima, izradilo je Strateški Plan o Administriranju Otpadaka. Strateški Plan obuhvata period od 10 godina i isti će biti usvojen od Vlade Kosova. Ovaj plan treba razmotriti najmanje svakih pet godina.

Strateški Plan o Administriranju Otpadaka sadrži:

- Procenu aktuelnog stanja u administriranju otpadataka;
- Osnovne ciljeve i mere za administriranje otpadaka;
- Mere za administriranje opasnih otpadataka;
- Smernice za tretiranje otpadataka u skladu sa načelima o zaštiti okoline i administrativnim načelima;
- Smernice za skladištenje otpadataka;
- Smernice za obezbeđivanje povoljnih tehničkih uslova, radi ostvarivanja ciljeva za administriranje otpadaka.

1.3.4. Izvod iz Opštinskog Razvojnog Plana opštine Vitina za 2010 – 2020 g.

Osvrnući se na pitanje otpadaka, namera je obuhvatanje Sistema za Menadžiranje Otpadaka preko opštine, uključujući:

- Izgradnju deponija sa predviđenim standardima za prikupljanje komunalnih otpadaka, odnosno inertnih otpadaka kao i za sahranjivanje stoke i njihovih ostataka;
- Tretiranje opasnih otpadaka i lekarskih otpadaka;
- Eliminisanje divljih(ilegalnih) deponija u selima;
- Eliminisanje prostora koji emituju zagađenja, teške metale, kao n.pr. fabrika otpadaka u selu Grmovo, a takođe i eliminacija otpadaka od bombardovnja NATO-a koja neprestano emitiraju radioaktivnost.

Konkretni koraci koji su predviđeni opštinskim razvojnim planom su:

- Razvoj infrastrukture za menadžiranje otpadaka kao i obuhvatanje svih sela u sistem menadžiranja otpadaka;
- Određivanje postojećih ilegalnih deponija za opasne otpatke;
- Utvrđivanje privremenih i stalnih tačaka i prostora za građevinske, industrijske i farmaceutske otpatke, zatim za menadžiranje komunalnih otpadaka, minimalni obim otpadaka i njihova ponovna upotreba, a takođe i recikliranje je jedno od većih izazova okoline;
- Stalno korišćenje infrastrukture koju nude regionalne deponije

Nakon izvršenih analiza od strane radnih grupa i lokalnih kompanija za prikupljanje otpadaka "Univerzal" i ostalih aktera, predviđena je gradnja tranzitnih deponija za inertne(građevinske) otpatke gotovo u svim selima, planirane su deponije za komunalne otpatke u raznim lokacijama, zatim stočnog grobišta u katastarskoj zoni Ramjane, potom deponija za inteligentne otpatke u selu Gornja Budrija i jedne trajne deponije sa standardima, gde se istovremeno vrši recikliranje otpadaka u katastarskoj zoni u selu Žitija.

Intervenisanja su predviđena u staroj gradskoj deponiji(rehabilitacija i izolacija ove zone) i slično tome – planirana je rehabilitacija mesta gde se smeštaju otpaci iz stare deponije na putnoj deonici Vitina-Letnica.

Prikupljanje i tretiranje nekontrolisano baćenih otpadaka smatra se prioritetom na obalama reke Mora-va i u sličnim prostorima.

U naseljima gde nema menadžiranja, predviđeno je uvođenje sistema menadžiranja otpadaka. To su naselja koja su delimično pod sistem menadžiranja otpadaka i koja se predviđaju da su uključe u puni sistem, dok u naseljima gde je već uveden sistem menadžiranja otpadaka isti treba osnažiti putem odgovarajuće infrastrukture i ostalih sastavnih elemenata.

1.4. Koraci za pripremu Lokalnog Plana o administriranju čvrstih otpadaka.

Struktura za pripremu lokalnog plana o administriranju čvrstih otpadaka (PMČO) zasnovana je na nacionalnom zakonodavstvu (Zakon o Otpacima, Br. 02/L-30), zatim na uputstvima za pripremu jednog plana o administriranju otpadaka od Evropske Komisije, DG Environment (2003), kao i na izveštaju GIZ-a:¹

Glavni elementi kod jednog PMČO su::

- Istorijat
- Deo statusa
- Plan delovanja i primena

Deo statusa i deo planiranja ključni su elementi planiranja.

Izveštaj o statusu treba da izlaže jedan pregled aktuelne situacije.

Za pripremu jednog izveštaja o statusu potrebno je sakupiti podatke i obezbediti opšta saznanja o izvorima otpadaka, zatim što se tiče obima, vrstama, prikupljanju, prevozu, tretiranju i skladištenju otpadaka, kao i strukture sistema o aktuelnom administriranju otpadaka.

Prilikom izrađivanja jednog izveštaja o statusu, prvi korak je prikupljanje podataka i potrebnih informacija. Sledeći korak je opisivanje aktuelnog sistema, uključujući i identifikaciju oblasti za poboljšanje u samom sistemu. Treći korak je procena predstava sistema o aktuelnom administriranju otpadaka.

Obadva ova dva pitanja, deo statusa i deo planiranja, mogu se organizovati prema "izvorima otpadaka" (razne aktivnosti oko prikupljanja otpadaka u dotičnoj zoni), vrstama otpadaka (materijali od čega se sastoje otpaci), kao i mogućnostima za administriranje otpadaka (n.pr. prikupljanje, klasifikacija, tretiranje i poništavanje).

Identifikacijom "izvora otpadaka" moguće je upravljati kampanje o osvešćivanju i programe za sprečavanje otpadaka kod izvora sa većim obimom otpadaka.

¹ Analiza domaćih otpadaka u Prištini, Kosovo (2009 g.)

U suštini, informacije i podaci su potrebni za količine otpadaka za:

- izvor otpadaka
- protok otpadaka
- procese administriranja otpadaka: prikupljanje, gomilavanje, prevoz, klasifikacija, tretiranje i uništavanje.

Upravljujući protokom otpadaka moguće je dobiti informacije o količini i sastavu raznih otpadaka.

Shodno uputstvima SE, kada se planira priprema jednog lokalnog ili regionalnog plana o administriranju otpadaka, važno je obuhvatiti jedan detaljizirani opis sistema administriranja otpadaka u zemlji. Jedan opis lokalnog sistema o komunalnim otpacima može obuhvatati dole navedene primere, kao minimum, i to:

- Opreme za sakupljanje (korpe, vozila),
- Šeme prevoza (logistika prevoza, lokacija fabrika, imovine ili postrojenja za tretiranje),
- Prenos/ objekti za klasifikaciju,
- Vrste fabrika, imovine ili postrojenja za tretiranje(n.pr. zemljište, lokacija za izgorevanje),
- Aktivnosti za recikliranje – upravljane od privatnih autoriteta i organizacija,
- Šema isplate,
- Pravilnik(nacionalni i lokalni).

Deo o planiranju treba da bude pripremljen shodno zahtevima nacionalnog zakonodavstva i u skladu sa odredbama EZ, kao i deo o statusu i relevantnim prepostavkama za projektovanje budućih razvoja.

Sistem administriranja otpacima u periodu planiranja – Plan delovanja

Kada je izrađena analiza o aktuelnoj situaciji i očekivanim razvojima u budućnosti o količini otpadaka zajedno sa usklađenim ciljevima, tada treba odlučiti na koji način ovi ciljevi se mogu ostvariti. Ovo se može smatrati kao osnova procesa planiranja.

Vremenski period samog plana zavisi od jednog broja faktora. Za prikazivanje toga, plan može sadržati dva dela: prvi deo koji će biti za delovanje odjednom i drugi deo, koji će iskazivati dugoročnu perspektivu.

Sprovodenje – Nakon usvajanja plana administriranja otpadataka, njegova smeranja su primenjena u praksi putem zakonodavstva i pravilnika, zatim pregovora sa industrijom, ili putem informacija za šиру javnost.

POGLAVLJE 2 - DEO STATUSA

Da bi se pripremio izveštaj o statusu otpadaka, koji je i jedan od glavnih elemenata Plana za Menadžiranje Čvrstih Otpadaka(PMČO), potrebno je sakupiti podatke i obezbediti opšta saznanja o izvorima otpadaka, zatim o obimu, vrstama, prikupljanju, prevozu, tretiraju i uništenju otpadaka, kao i o strukturi sistema aktuelnog menadžiranja otpadataka. Prvi korak u pripremanju izveštaja o statusu bilo je prikupljanje podataka i informacija, drugi korak opisivanje aktuelnog sistema obuhvatajući identifikaciju oblasti za poboljšanje u sistemu i najzad treći korak – procena predstave aktuelnog sistema menadžiranja otpadaka.

U toku februara i marta meseca 2011 godine organizovana je jedna studija na terenu u Elez Hanu, sa ciljem da se utvrdi profil otpadaka, zatim izvor otpadaka kao i protoci i količine otpadaka.

Nakon preporuka na alatu AMN, određeni tim je sakupio jedinice uzoraka iz predodređenih zona na dan intervala za redovan susret. Stanovništvo nije prethodno obavešteno za studiju na terenu, kako bi se izbeglo njegovo ponašanje za stvaranje otpadaka.

2.1. Istraživanje o generisanju otpadaka u opštini Vitina

Sakupljanje uzoraka otpadaka i Procedure Klasifikacije

Sakupljanje uzoraka u opštini Vitina izvršeno je u periodu februar-mart 2011 godine.

Treba istaći činjenicu da ni u jednoj od opština koje su subjekti naše studije nema kontejnere za otpatke postavljene u određenim mestima. Porodice uporebljavaju plastične kese za njihove otpatke i u određenim danima u toku nedelje (obično tri puta nedeljno) iznose svoje otpatke ispred njihovih kuća. U slučajevima mnogih stanova kao i u ruralnim zonama, bilo je nestandardizovanih sakupljača. Dakle, otpaci su prikupljeni kod nekoliko porodica, kako bi se mogao uzeti uzorak od 1.1 m^3 . Svaki sakupljeni uzorak etiketiran je jedinstvenom šifrom identifikacije preporuke.

Foto 2: sakupljanje uzoraka otpadaka u opštini Vitina; februar-mart 2011 godine; slike napravljene od strane Shkipe Deda-Gjurgealo

Podela uzoraka koja odgovara grupama materijala izvršena je upotrebom uputstva za klasificiranje iz metodologije Alat AMN: 12 glavnih kategorija otpadaka i 23 srednjih kategorija otpadataka, koje su prikazane u dolenavedenoj tabeli.

Tabela 1: Grupe materiala

Primarna kategorija otpadaka	Sekundarna kategorija otpadaka
Organski	Biodegradirani otpaci iz kujni/restoranata Biodegradirani otpaci iz vrtova/parkova
Drvo	Drvo
Hartija i karton	Paketi od hartije/kartona Hartije/karton, bez paketiranja
Plastika	Paketi Neupakovano Guste plastične flaše / tegle(paket)
Staklo	Stakleno posuđe, jasno Stakleno posuđe zapaketiranje, kava Stakleno posuđe za paketiranje, drugo Razno neupakovano, staklo
Tekstil	Tekstil
Metali	Paketi Neupakovano
Opasni kućni otpaci	Baterije/akumulatori Opasni otpaci, razno
Složeni proizvodi	Sastav/složena paketiranja Sadržina/složena, Neupakovano Električni otpaci i električna oprema (EOEO)
Inertni	Inertni
Ostale kategorije	Ostale kategorije
Kazne	10 mm frakcija sita

Foto 3: Sakupljanje i podela otpadaka prema vrstama u opštini Vitina; februar-mart 2011 godine.

Foto 4: Sakupljanje i podela otpadaka prema vrstama u opštini Vitina; februar-mart 2011 godine.

Fotografija 4: merenje frakcija otpadaka u opštini Vitina, februar-mart 2011 g.

Foto5: merenje frakcija otpadaka u opštini Vitina, februar-mart 2011 g.

2.2. Ocena i analiza otpadaka u opštini Vitina

U opštini Vitina bile su određene 4 lokacije za prikupljanje uzoraka otpadaka. Ukupni broj uzoraka bio je 12 sa tri(3) ponavljanja(u toku dana u nedelji ili na kraju nedelje). Ukupna težina uzoraka bila je 1485 kg.

Lokacija 1. Periferna zona, Požarane. Ima oko 11.000 stanovnika, koji se delimično bave poljoprivredom i stočarstvom. Ima individualnih kuća. Sakupljanje otpadaka vrši se dva puta nedeljno. To je jedno od retkih mesta koje koristi kontejnere od 1.1 m³.

Lokacija 2. Ruralna zona, Remnik. Remnik je jedno selo koje se pretežno bavi poljoprivredom i stočarstvom. Sakupljanje otpadaka vrši se nedeljno. Broji oko 7200 stanovnika. Upotrebljavaju se kontejneri veličine 1.1 m³.

Lokacija 3. Zona grada, komercijalna/stambena. Nema kontejnera – prikupljanje se vrši u plastičnim kesama, od vrata do vrata.

Lokacija 4. Zona grada, kolektivni stanovi “Žuti stanovi”. Otpaci se sakupljaju svakih 2 dana. Nema kontejnera – Sakupljanje se čini u plastičnim kesama, od vrata na vrata.

2.2.1 Izlaganje uzoraka u Vitini

U dole navedenoj tabeli su prikazani detaljno dabranih lokacija u Vitini za uzimanje uzorka otpadaka, obuhvatajući i broj porodičnih ekonomija kao i približan broj stanovnika. Zbir prikupljenih uzorka prikazan je u kg.

Težina uzorka (Kg)							
Opština	Vitina						
Lokacija	Br. porod. ekonom.	Br. stanovnika	Učestalost prikupljanja	2.03.2011	4.03.2011	7.03.2011	Prosek (Kg)
Požarane	15	90	dva puta nedeljno	114.1	193.2	81.7	129.7
Remnik	12	70	nedeljno	152.8	187.4	149	163.1
Gradska zona-komerc. rez.	na	na	dana	50.8	71.2	45.5	55.8
Gradska zona-Kolekt. stanovi	28	170	na svakih dva dana	164.3	163.3	111.7	146.4

Tabela 2: Odabране lokacije za uzorce u opštini.

2.3 Sastav otpadaka u Vitini

Merenja frakcija otpadaka u četiri odabранe lokacije u opštini Vitina pokazala su da su veći broj(oko 50%) otpadaka koji završavaju u deponiji organski, uglavnom kuhinjski otpaci, sledeni od plastike, finesa i higijenskih proizvoda (pelena). Broj frakcija metala i stakla je manje od 3% u oba slučaja.

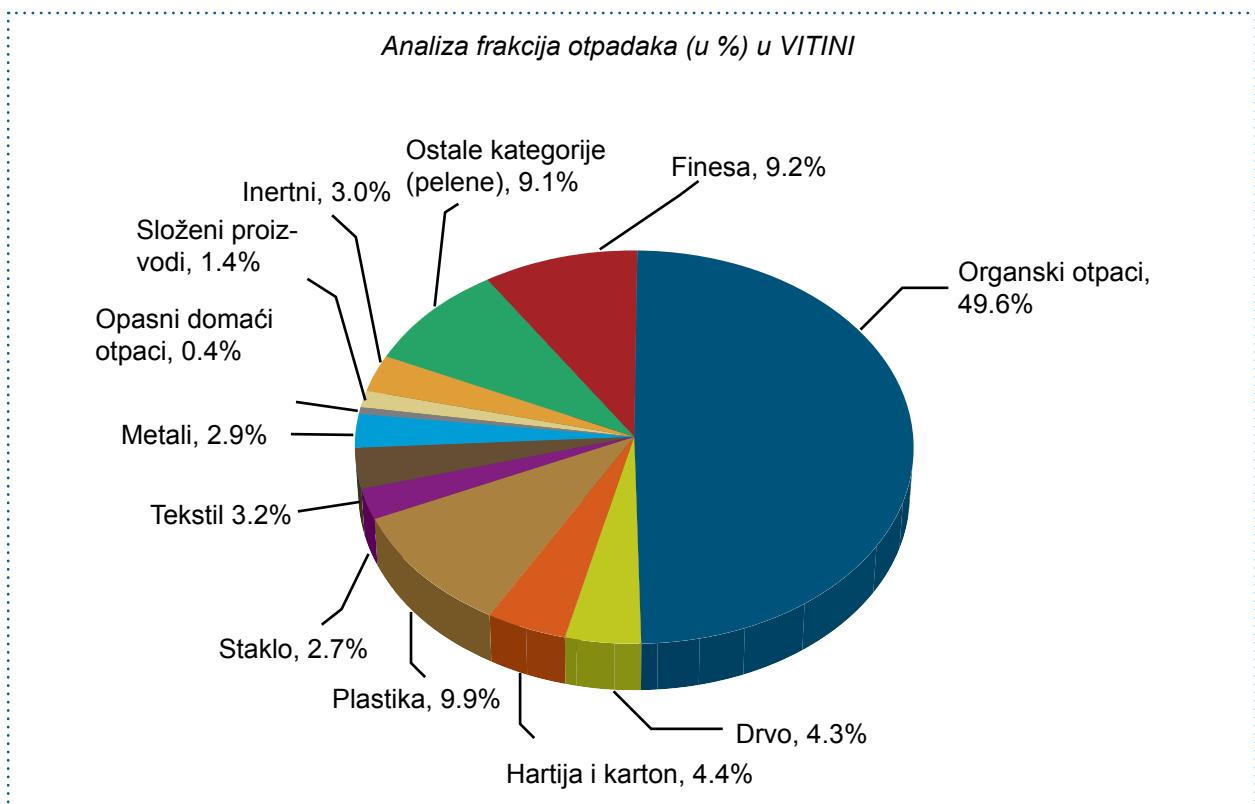

Figura 4: ANALIZA FRAKCIJA OTPADAKA (U %) U VITINI

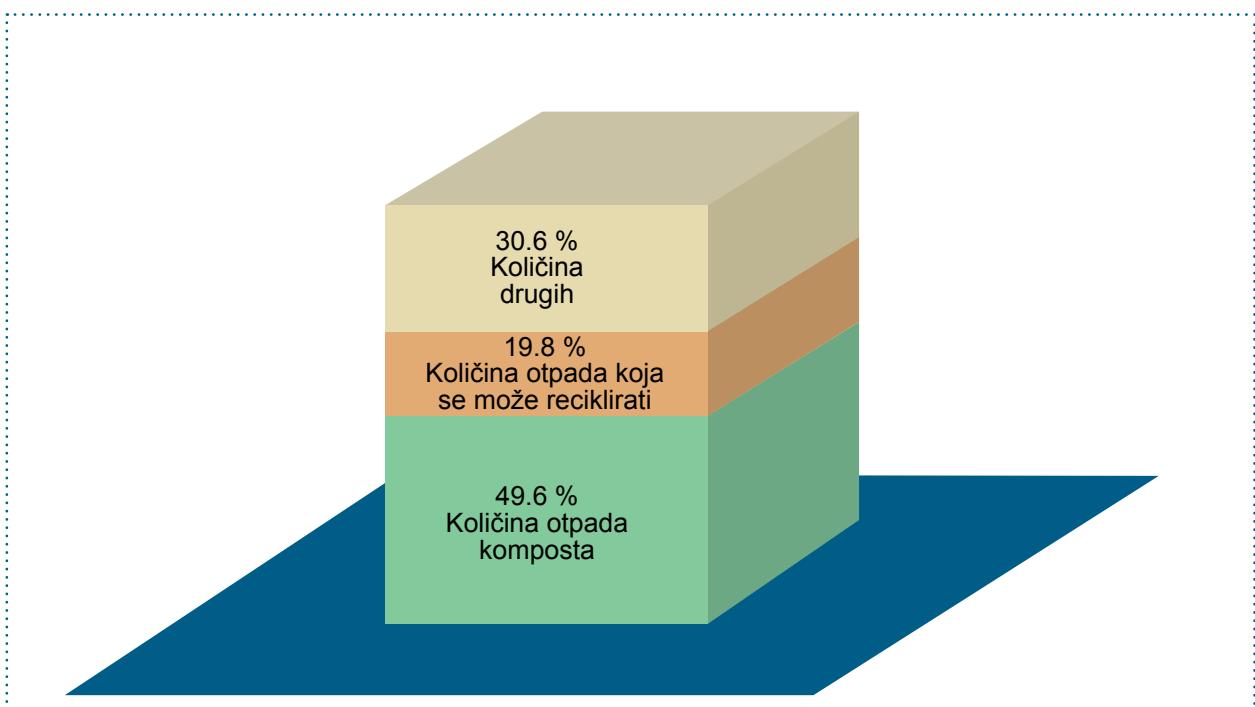

Figure 5: Količine opštinskih čvrstih otpadaka koji su za recikliranje i taloženje u Vitini (otpacima za taloženje smatraju se organksi otpaci; reciklirajući otpaci obuhvataju: hartiju, plastiku, staklo i metal, dok se ostalim otpacima smatraju sitni otpaci, drvo, tekstil, opasni otpaci, složeni i inertni proizvodi, kao i ostale kategorije (pelene)).

2.4. Zaključci sa istraživanja na terenu

Rezultati našeg istraživanja na terenu pokazala su da ukupni broj uzoraka sakupljenih i reciklirajućih otpadaka(hartija, staklo, plastika) kao i otpaci organske sadržine predstavljaju 69.4% u Vitini. Ovo pokazuje da se zbir otpadaka koji pristižu u deponiji može smanjiti na suštinski način klasificiranjem otpadaka i izveštavanjem u ruralnim zonama.

Nizak procenat metala u porodičnim otpacima(manje od 2%) rezultira zbog toga što se aluminske limenke mnogo sakupljaju (mada ne na organizovan način), jer je to jedna aktivnost koja stvara prihode.

Analiziranjem otpadaka uočena je velika količina pelena, do 18%, što predstavlja jednu popriličnu količinu zbog toga što nema mogućnosti za recikliranje, ponovnu upotrebu ili smanjene.

Trenutni sistem prikupljanja otpadaka u Vitini ne pokriva uslugama sva sela. Kompanija koja se bavi otpacima nije osnovana shodno odredbama na snazi.

2.5 Tretiranje otpadaka

Niko ne može govoriti o jednom realnom tretiranju otpadaka na Kosovu. Inicijative i pokušaji do sada nisu dali rezultate. Tretiranje otpadaka na Kosovu je u svojim prvim koracima razvoja, sve je to još uvek samoinicijativno, ali i simbolično, mada značajno. Tretiranje otpadaka je jedan komplikovan i skup proces. Ovo osetno utiče na smanjenje otpadaka koje su ostale za deponiju. Do sada nema velikih projekata koji se bave tretiranjem otpadaka koji su prošli na Kosovu, tako da se uočavaju samo manje privatne inicijative u nekim lokalitetima, što je ipak ohrabrujuće za ubuduće. Ovom prilikom možemo istaći da se vrši recikliranje plastike u Orahovcu i Mitrovici, sakupljanje hartije u Zrzu, Lipljanu, Kosovom Polju, Prizrenu i Prištini; staklenih flaša u Peći; sakupljanje i recikliranje stakla u Therandi; sakupljanje raznih metala u mnogim centrima na Kosovu(Priština, Ferizaj, Lipljane, Mitrovica, Đakovica, Peć, Janjevo, Podujevo itd.). U poslednje vreme uočene su neke inicijative za taloženje u nekoliko centara na Kosovu, ističući u prvom redu u Klini.

2.6. Deponiranje otpadaka

Vitina deponira otpatke u regionalnoj deponiji u Gnjilanu (Velikince). Opštine koje dostavljaju otpatke u ovu deponiju su: Gnjilane, Kamenica, Vitina, Novo Brdo, Kačanik, Štimlje i Ferizaj. Deponija zauzima prostor od 24 ha i njena trajnost je 15 godina. Ukupni kapacitet iznosi 1.200.000 m³, dok je mesečni kapacitet 4.000 t. Ova deponija nije u zadovoljavajućem stanju. Sistem pumpiranja ne funkcioniše, te kao posledica toga dolazi do mešanja površinske i vode deponije.

POGLAVLJE 3 - DEO O PLANIRANJU

3.1 Prikupljanje i sastav otpadaka

Aktuelne usluge o otpacima koje se nude od strane postojećih kompanija pokrivaju oko 25% domaćinstava u opštini. Nema zvaničnih podataka o količini i sastavu sakupljenih otpadaka. Ipak je izvršena jedna analiza uzoraka i prikupljeni su podaci o sakupljenim otpacima. Zasnovano na prikupljene podatke, bilo je moguće oceniti ukupnu količinu generisanih otpadaka u opštini Vitina kao i stvaranje prikupljenih otpadaka, a što je potrebno za planiranje integrisanog sistema menadžiranja otpadaka.

Uzorci koji su uzeti u obzir za analizu potiču od prikupljanja u prvoj nedelji Marta 2011 godine u Požaranu, Remniku i Vitini(komercijalni i kolektivni stanovi). Prosek prikupljanja bio je podeljen prema broju usluženih stanovnika, tako da je dnevno generiranje otpadaka po osobi u opštini ocenjeno da je 0.39 kg/osoba. Tabela u nastavku prikazuje ocene nivoa generisanja upotrebljenih otpadaka u ovom izveštaju.

Stvaranje otpadaka

Stanovništvo	46,959
Domaćinstva	7,513
Dnevna procena generisanja po osobi (kg)	0.39
Mesečna procena gener. po osobi (kg)	11.8
Mesečna procena gener. otpadaka (tone)	552
Godišnja procena gener. otpadaka (tone)	6,714

Godišnja procena generisanja otpadaka u opštini Vitina iznosi 6,714 tone. Informacija o sastavu ove količine je odlučujuća za process planiranja tretiranja otpadaka. Zasnivajući se na postojeću industriju kao i aktivnosti biznisa u opštini, sastav otpadaka je sasvim drugačiji. Tabela u nastavku prikazuje sastav otpadaka u opštini Vitina u određenoj kategoriji od strane Ministarstva za Okolinu i Prostorno Planiranje, te podatke upoređuje one iz izveštaja o Kosovu u "Stanje Opadaka na Kosovu 2008" izdat od Kosovske Agencije za Zaštitu Okoline.

Sastav otpadaka

Kategorija	Kosovë	Viti
Organski otpaci (kuhinje i vrtovi)	35%	49.50%
Staklo	21%	8.54%
Drvo	11.00%	9.99%
Plastični otpaci (flaše i paketi)	9.40%	9.90%
Metali	9.30%	8.49%
Tekstil	8.20%	8.89%
Hartija i karton	4.60%	4.36%
Opasni otpaci domaćinstva	1.20%	0.35%

3.2 Plan delovanja za menadžiranje otpadaka

Ovaj deo prikazuje jedan sveobuhvatni plan delovanja za one opštine koje nameravaju da ostvare ovu aktivnost. Prepostavke i rezultati u obračunu tarife i istrajnosti kompanije za menadžiranje dati su u finansijskoj analizi u aneksu A.

Osnovne namere

1. Opština će obezbiti da su usluge za otklanjanje otpadaka izvršene u maksimumu od 50% stanovništva(stanovi i biznisi) u toku prvog šestomesečja 2013 godine(nakon usvajanja plana), dok će u drugom šestomesečju 2013 godine biti pokriveno 70% teritorije opštine, a u 2014 godine pokrivaće se 100% teritorije.
2. Opština je donela odluku o osnivanju javne kompanije za otpatke, kao strukture i mehanizma za menadžiranje prikupljanja otpadaka.
3. Opština će odabrati oblik pružanja usluga sakupljanja od vrata do vrata kod svake porodice i biznisa, upotreboviši plastične korpe za sakupljanje od 140L/120L.
4. Opština će obezbiti korpe od 120 L(ili druge, po potrebi).
5. Tretiranje otpadaka(recikliranje) neće se uzeti u obzir prilikom početnog pružanja usluga(vidi cilj 1.3).
6. Prikupljeni otpaci će se poslati na prenosnoj stanici u Velekincu/deponiji, u regionalnoj deponiji ili u nekoj drugoj deponiji(opština neće osnovati jednu svoju deponiju dok joj to ne dozvoli zakon).

Opšte namere: Opština će obezbiti da su usluge o otklanjanju čvrstih otpadaka pružane najmanje 95% stanovništva(stambeni i biznisi) u toku 3 godine od dana početka plana u Decembru 2012 godine.

Ciljevi

1. Opština će ponuditi potrebna vozila i kontejnere kao što je to opisano u Finansijskoj Analizi (vidi Finansijsku Analizu, aneks plana). Usvajanjem ovog plana od strane opštinske skupštine, opština preuzima obavezu za realizaciju ovog projekta.
2. Opština će pohađati jedan kurs radi obuhvatanja recikliranja, onako kako to zahtevaju ekonomski uslovi ili ostale efikasne mere.
3. Opština će započeti program o osvećivanju građana kako bi obezbedila maksimalno razumevanje namera i ciljeva(vidi: osvećivanje građana, aneks plana).

Pokazatelji

Za cilj 1.1 Opština ima na raspolaganju porebna vozila i kontejnere, kako je to opisano u Finansijskoj Analizi(aneks 1), koje treba obezbiti radi sprovođenja plana.

- **Pokazatelj 1.1.1** - Identifikacija izvora finansiranja za kapitalne troškove biće kompletirana i izveštena u skupštini opštine. Ovi podaci će biti izloženi nakon usvajanja ovog plana od strane skupštine opštine.
- **Pokazatelj 1.1.2** - U 2014 godini biće formirana jedna radna grupa za dodelu kontejnera, koja će delovati prema usvojenom rasporedu na javnoj raspravi i opštinskoj skupštini.
- **Pokazatelj 1.1.3** - Opština će planirati i raspravljati sa građanima o strukturi linije prikupljanja otpadaka, koja će biti i deo plana. Ova linija će se razmotriti svake godine, prilagođavajući se shodno rastu stanovništva i nastalih promena.

U skladu sa pokazateljem 1.1.4, ove informacije će biti prenete u javnosti. Nakon navedenih procedura, napraviće se raspored kao i obaveštenje građana.

- **Pokazatelj 1.1.4** - Opština će, osim redovnog planiranja kao što je istaknuto pod 1.1.3, takođe odrediti jedan raspored za sakupljanje neredovnih otpadaka(za krupne materijale i opasne

ostatke), za ovaj raspored biće obaveštene sve porodice i biznisi. Jedan poseban sporazum sa određenim prostorom uništenja biće objavljen radi obaveštavanja o mestu prikupljanja tih vrstava otpadaka.

- **Pokazatelj 1.1.5** - Skupština opštine će usvojiti odluku kojom zabranjuje prenos materijala čvrstih otpadaka od ostalih subjekata osim onih koji su licencirani, te da obezbedi jedan sistem usvajanja za posebno otklanjanje materijala kao što su građevinski otpaci, sa licenciranim ugovaračem. Prilikom usvajanja ovog plana od skupštine biće donet i još jedan pravilnik kojim reguliše ovog pitanje.

Za ciljeve 1.2 - Opština će ustanoviti jedan finansijski mehanizam kao i procedure za prikupljanje kako bi se obezbedila da su fondovi na raspolaganju i da je učinjeno valjano prikupljanje.

- **Pokazatelj 1.2.1** - Skupština Opštine prilikom usvajanja budžeta utvrdiće za svaku godinu tarifu za prikupljanje čvrstih otpadaka, koja treba da bude u skladu sa Zakonom Republike Kosovo.
- **Pokazatelj 1.2.2** - Skupština Opštine svake godine će utvrditi raspodelu fondova, u skladu sa potrebama javne kompanije i sa opštinskim budžetom u toku procesa usvajanja budžeta.
- **Pokazatelj 1.2.3** - Skupštini opštine će osnovati jedan mehanizam za naplatu taksi za prikupljanje čvrstih otpadaka, kako bi se ostvarilo puno prikupljanje taksi, onako kako je utvrđeno u okviru glavne namere, tako što je za realizaciju rok određen do jedne godine.
- **Pokazatelj 1.2.4** - Skupština opštine će osnovati poseban fond za kompaniju za otpatke u cilju održavanja, opravki i zamenjivanju delova vozila kompanije, shodno finansijskom planu iz ovog plana.

Za cilj 1.3 - Opština će slediti jedan kurs radi obuhvatanja pitanja recikliranja onako kako to zahtevaju ekonomski uslovi.

- **Pokazatelj 1.3.1** - Predsednik Opštine će svake godine odrediti jednu komisiju koja će istraživati posljednje napretke u recikliranju u Republici Kosovo, a pri tome će sastavljati izveštaj za opštinsku skupštinu o ostvarivosti i želji za zalaganjem oko ove delatnosti.
- **Pokazatelj 1.3.2** - Razmatranje komisije za recikliranje blagovremeno će se izveštavati o obzirima za novi budžet kao i o tome kakve će sve delatnosti preduzeti opština u pravcu poboljšanja tretiranja čvrstih otpadaka, obezbedivši se da je to u dobrobitnom interesu za okolinu ka i za fiskalni glas za opštinski budžet.
- **Pokazatelj 1.3.3** - U cilju promovisanja efikasnosti, predsednik opštine će svake godine odrediti jednog pojedinca ili komitet koji će istraživati fiskalne i operacijske potencijale za među-opštinsku saradnju u polju prikupljanja čvrstih otpadaka, njihovog tretiranja ili skladištanja. Individualno ili bilo od strane komiteta izradiće se izveštaj i to ne kasnije od tri meseca pre i uoči svakog ciklusa priprema za budžet.

Za ciljeve 1.4 - Opština će početi sproveđenje programa za osvešćivanje građana za sticanje maksimalnog razumevanja za postavljene namere i ciljeve.

- **Pokazatelj 1.4.1** - Opština će, uz nadgledanje ureda predsednika kao i kancelarije za odnose sa javnošću, razvijati i primenjivati jedan program o maksimalizaciji i osvešćivanju građana na poboljšanju menadžiranja čvrstih otpadaka koji se ima sprovesti najmanje dva meseca pre realizacije plana.
- **Pokazatelj 1.4.2** - Predsednik predlaže članovima konsultativnog saveta građana za usvajanje na opštinskoj skupštini određivanje minimum jednog predstavnika iz svakog naseljenog centra, a koji će redovno izveštavati o efektivnosti programa za menadžiranje čvrstih otpadaka i ujedno nuditi svoja zapažanja i primedbe za poboljšanje.
- **Pokazatelj 1.4.3** - Kao deo programa za osvešćivanje građana opštine, gore navedeni će preduzimati i ohrabrvati mere za smanjivanje količine paketiranih biodegradirajućih otpadaka kao i za paketiranje komunalnih otpadnih materijala (n.pr.: podsticanje vlasnika radnji za smanjivanje upotrebe plastičnih kesa.).
- **Pokazatelj 1.4.4** - Opština će utvrditi oslobođanje od plaćanja za socijalne slučajeve žrtava rata, sledeći postojeće procedure u opštini.

Opština će primenjivati sledeće mehanizme u cilju obezbeđivanja naplate:

- Obezbeđenje 2 broja besplatno za građane koji budu javili ilegalno bacanje.
- Ustaljiti jednu jaču saradnju sa građanima.
- Češći izlazak inspektora na terenu.
- Potpisivanje jednog sporazuma sa sudom.
- Utvrditi kazne za građane.
- Uvođenje svih građana u sistem.
- Kompanija će sakupljati uplate u 4-toj nedelji, dakle na kraju meseca. Dok prikuplja otpadak tada traži i uplatu, a takođe i dostavlja inspekciji spisak sa licima koji ne plaćaju, koja će kasnije pratiti tu porodicu gde baca otpatke i ukoliko se utvrdi da ilegalno baca otpatke, ta porodica će biti kažnjena.
- Svaki potrošač imaće njegov lični broj na fakturi i prema njemu će se pratiti uplate.

ANEKS 1 - PLANIRANJE FINANSIJSKE ISTRAJNOSTI

Ova sekcija izlaže jedno analiziranje za pružanje usluga menadžiranja otpadaka u opštini Vitina. Očekivanja, rezultati i kalkulacije tarifa i istajnosti kompanija za menadžiranje prikazani su za svaki mogući scenarij.

Radna grupa angažovana oko planiranja sistema menadžiranja otpadaka došla je do zaključka da će usluge pružati jedna opštinska javna kompanija.

Koštanje pružanja usluga za menadžiranje otpadaka sastoji se od operativnih koštanja kao i koštanja svake potencijalne investicije koja se zahteva za pružanje jedne takve usluge. Nakon što će javna kompanija pružiti usluge, nije predpostavljena marža dobiti, iako stvoreni prihodi treba da pokrivaju operativna koštanja. Ovaj izveštaj teži da ponudi uputstvo na nivou potrebnih tarifa koje se treba sakupiti, te kako bi se pokrili koštanja pruženih usluga.

Zasnovano na raspoložive podatke kao i na predloženi operativni plan za menadžiranje otpadaka, u nastavku će se izložiti najznačajnije tačke operativnog plana:

- Usluga prikupljanja "od vrata na vrata" obavlja se kombinovano sa metodama javnog prikupljanja uz upotrebu 2 tehničkih mašina i jedne manje maštine za prikupljanje u cilju skupljanja otpadaka stavljениh u plastičnim kantama (120 L) i u kontejnerima (1100 L).
- Prikljeni otpaci će se poslati u regionalnoj deponiji u Velekincu, Gnjilane.

Odlučujući faktori

Najznačajniji faktori za sistem menadžiranja otpadaka koji su postavljeni od strane radnih grupa koji direktno utiču na utvrđivanje tarifa i koštanja nabrojani su u nastavku:

- Usluga od vrata na vrata za svaku porodicu uz korišćenje kontejnera za otpatke(120 L),
- Metodi javnog prikupljanja korišćenjem kontejnera (1100 L),
- Istovar na prenosnoj stanici u regionalnoj deponiji u Velekincu, Gnjilane
- Tretiranje otpadaka NE uzima se u obzir u ovoj fazi,
- Usluge prikupljanja otpadaka da se ponude od jedne komunalne javne kompanije,
- Usluge treba obezbediti za sve porodice.

Pružiće se jedna vrsta usluge "od vrata na vrata" uz korišćenje plastičnih buradi od 120 L domaćinstvima, ne obuhvatajući opština Klokot, dok će se kontejneri veličine 1100 L nuditi za kolektivne stanove, biznise i institucije.Broj plastičnih buradi i kontejnera utvrđen je zavisno od količine stvorenih otpadaka, zatim kapaciteta buradi/kontejnera kao i nivoa stanovništva koje stanuje u kolektivnim ili u običnim stanovima. Osnivajući se na "Stanje otpadaka na Kosovu 2008"(izveštaj objavljen od Kosovske Agencije za Zaštitu Okoline), ustanovljeno je da 63% stanovništva živi u stambenim zonama. Ova brojka je korišćena kao prosek broja stanovnika koji žive u stambenim zonama u Vitini i Požaranu, te kako bi utvrdio broj plastičnih buradi za otpatke i ponuđenih kontejnera u ovim lokacijama. Jedno bure se pretpostavlja da obuhvata teret otpadaka od 56 kg, dok pretpostavljeni kapacitet kontejnera iznosi 440 kg.

Tabela u nastavku prikazuje procenjeno stvaranje otpadaka u kg/dani za svaku lokaciju, zatim broj buradi i kontejnera koji bi trebao biti pružan po ovim lokacijama primenivši gore navedene kriterijume, kao i učestalost prikupljanja u svim zonama.

Sela koja se nalaze u osenčenim zonama trenutno se ne uslužuju, međutim novo osnovana

kompanija će pokušati da uslužuje nekolicinu njih, kojima će se dati prednost zavisno od broja stanovnika, kako je to prikazano u niže navedenoj tabeli.

Stvaranje otpadaka, planiranje kontejnera za otpatke i učestalost

Lokacija	Uslužena	Broj stanovnika	Broj darodica	Stvoreno otpadaka	Plastične kese	Broj kontejnera
Vitina	da	5,792	926	2,268.63	700	60
Učestalo st						
Požarane		5,176	828	2,027.59	600	40
Slatina	da	2,818	450	1,103.69	200	-
Smira	da	2,627	420	1,028.83	180	-
Begunce	da	2,477	396	970.12	160	-
Kabaš	da	2,244	359	879.10	145	-
Remnik	da	1,840	294	720.57	120	-
Drobeš	da	1,491	238	584.17	80	-
Vrbane	da	1,481	236	579.92	80	-
Radivojce	da	1,350	216	528.88	60	-
Ramjane	da	900	143	352.49	50	-

Sadovina Jerlija	da	893	142	349.65	50	-
Grmovo	da	702	112	275.07	30	-
Gornja Budrika	da	659	105	258.06	30	-
Ramnište	da	449	71	175.82	15	-
Đuljekare	Ne	2,396	383	938.65		
Gornje Stubla	Ne	2,107	337	825.22		
Trpeza	Ne	1,672	267	655.07		
Ljubižda	Ne	1,549	247	606.86		
Trstenik	Ne	956	152	374.32		
Balance	Ne	948	151	371.49		
Sadovina Čerkeza	Ne	941	150	368.65		
Žitija	Ne	767	122	300.59		
Gošice	Ne	639	102	250.12		
Vrbovac	Ne	608	97	238.21		
Novo Selo	Ne	552	88	216.37		
Podgorac	Ne	543	86	212.68		

Grnčare	Ne	434	69	170.15		
Binča	Ne	420	67	164.48		
Debelde	Ne	378	60	148.03		
Veliki Goden	Ne	257	41	100.67		
Devaja	Ne	240	38	93.86		
Buzovik	Ne	232	37	90.75		
Donja Stubla	Ne	210	33	82.24		
Čiflak	Ne	135	21	52.75		
Letnica	Ne	65	10	25.52		
Šošara	Ne	9	1	3.40		
Vrnakolo	Ne	3	-	1.13		
Vernez	Ne	1	-	0.28		
Mjak	Ne	-	-	-		
Učestalost			Jednom nedeljno			
Ukupno		46,959	7,513	18,394	2,500	100

Metod sakupljanja je fleksibilan, tako što privatni individualni kontejneri ili plastične buradi mogu se koristiti ukoliko se to iziskuje za korišćenje malih mašina za prikupljanje ili tehnoloških mašina. Usluživanje svih stanovnika osetno povećava koštanje, koje se može i menadžirati pod uslovom da se učestalost gomilanja menadžira na valjan način. Stoga, početni predlog je da se svi stanovnici u Vitini uslužuju koliko god je to moguće češće, dok se pokuša da se ostali uslužuju makar jednom nedeljno. Požarane, recimo, početno se smatra usluživati jedan put nedeljno, ali kompanija treba da planira da poveća učestalost sakupljanja iz ovog mesta. Raspored sakupljanja biće objavljuvan po medijima ili putem kampanji, sa ciljanjem i urbanih i ruralnih građana. Istovremeno će se objaviti i vreme za otpatke koji se ne mogu sakupljati upotrebom plastičnih buradi i metalnih kontejnera.

Operativna i investiciona koštanja

Operativna koštanja kompanija za menadžiranje otpadaka sastoje se od izvesnog broja komponenti. Svaka komponenta se opisuje u nastavku, te su korišćene pretpostavke u kalkulacijama prikazane kako slede:

Raspored sakupljanja i prevoz

Glavno koštanje koje treba pažljivo menadžirati jeste koštanje prevoza. Prosečno prepostavljeni i tačno uračunati prosek obuhvata koštanje derivata i ulja vozila. Podaci o razdaljinu uzeti su iz prikazanog pregleda.

Niže navedena tabela predstavlja prosečnu razdaljinu

Putni raspored i kalkulacija razdaljine

km	putevi u opštini	Putevi do deponije	TOTAL
Ponedeljak	30.82	50.00	80.82
Utorak	40.54	50.00	90.54
Sreda	60.42	50.00	110.42
Četvrtak	5.68	0.00	5.68
Petak	53.30	50.00	103.30
Subota	9.84	50.00	59.84
Nedelja	0.00	0.00	0.00
Dnevni prosek	28.66	35.71	64.37
Mesečni prosek	859.71	1,071.43	1931.14

Približna mesečna razdaljina od 1,931.14 km povećava se na 2,000 km mesečnih putovanja sa vozilima, sa ciljem da se izmeri koliko derivata one troše dok sakupljaju otpatke u određenim lokacijama (sa ciljem kalkulisanja). Prepostavlja se da tehnološka vozila troše 40 litara u 100 km. Prepostavlja se takođe da će ta tehnološka vozila imati utrošak od oko 1.5 litara ulja, dok prepostavljena cena derivata iznosi 1.35 Eura.

Tabela u nastavku prikazuje približno koštanje prevoza koristeći gore istaknute pretpostavke.

Koštanje prevoza

Materijali	Litara	Cena po jedinici	Mesečni total
Derivati (2000 km prevoza i vreme sakup./40 l u 100 km)	800	1.35	1080
Ulje (1 l za kamion u 100 km)	60	3.5	210
Ukupno mesečno koštanje			1,290

Održavanje i amortizacija

Jedno od glavnih komponenti koštanja obuhvata održavanje i amortizaciju vozila, kontejnera i potrebnih buradi koja se koriste za pružanje usluga u menadžiranju otpadaka.

Tabela u nastavku prikazuje potrebna sredstva i ponovljive troškove za ta sredstva.

Kupovina i održavanje tehnološkog kamiona	Tip	Jedinica	Cena	Ukupno(EUR)
Tehnološki kamion(8-10 t)	Sredstvo	2	20,000	40,000
Tehnološki kamion(2 t)	Sredstvo	1	12,000	12,000
Održavanje(7%)	Utrošak		3,640	3,640
Obezvređivanje(5%)	Utrošak		2,600	2,600

Norme za održavanje i amortizaciju obično se poklapaju sa normama iz izveštaja o sistemu menadžiranja u prikupljanju otpadaka.

Jedno drugo koštanje je stavka o plastičnim buradima i kontejnerima za otpatke od strane kompanije za menadžiranje otpadaka. Ovo obuhvata koštanje kupovine kontejnera i buradi, zatim njihovo održavanje, amortizacija i krećenje koje se primenjuje za dezinfekciju kada se nagomilavaju otpaci iz ovih lokacija. Sledeća tabela prikazuje obračun ovih operativnih koštanja.

Prikupljanje otpadaka	Tip	Jedinice	Cena	Total(EUR)
Hemikalije za čišćenje	Utrošak		800	800
Kontejneri(1100 L)	Sredstvo	100	200	20,000
Plastični kontejneri(140 L)	Sredstvo	2,500	20	50,000
Održavanje kontejnera(7%)	Utrošak		1,400	1,400
Obezvređivanje za kontejnere(5%)	Utrošak		1,000	1,000
Održavanje plast. Konterjnera(2%)	Utrošak		1,000	1,000
Obezvređivanje za kontejnere(20%)	Utrošak		10,000	10,000

Radna snaga

Jedna druga komponenta koštanja je i radna snaga. Pretpostavlja se da radnici rade takoreći svakodnevno u sakupljanju otpadaka u Vitini i oni će se truditi takođe da sakupljaju u toku nedelje u što je moguće više sela. Zatim će radnici prevesti otpatke u regionalnoj deponiji u Gnjilanu.

Tabela u nastavku prikazuje obračunata koštanja radne snage koja je potrebna za pružanje usluga.

Koštanje radne snage(bruto)	Jedinice	Mesečna plata	Ukupno
Plata Menadžera	1	400	400
Plata Finan. Menadžera	1	350	350
Plata Knjigovođe	1	350	350
Sakupljanje – (radnik+vozač)* kamion	6	275	1,650
Čišćenje - radnik	2	275	550
		Ukupno	3,300

Totalno koštanje osoblja obračunato je na 3,330 € mesečno.

Deponija/bacanje, tarife

Obzirom da opština nema svoju deponiju ili prenosnu stanicu za otpatke, to će kompanija trebati da plaća tarifu za skladištenje otpadaka. Pretpostavljena tarifa je 6.5 Eura po toni otpadaka.

Planirajući jedno prikupljanje od oko 30% generisanih otpadaka, koštanje kompanije je uračunato da bude oko 13,000 Eura godišnje. Obratite pažnju da se sveukupno generisanje otpadaka u Vitini očekuje da će biti oko 6,700 tone.

Zbir operativnih koštanja

Ukupno operacionalno koštanje kompanije prikazano je dole istaknutoj tabeli.

Koštanje Rada	Ukupno koštanje
Godišnje plate	39,600
Obezvredjivanje – Kontejneri	11,000
Obezvredjivanje – Prevozna sredstva	2,600
Troškovi vodarine	224
Troškovi za struju	1,120
Održavanje	6,040
Gorivo (Prevoz)	15,480
Troškovi skladištenja(za dep.)	13,092
Pošta, Telefon, Internet	600
Zakupnina	-
Uplate u banci	200
Ostalo	1,200
UKUPNI TROŠKOVI	91,956

Zbir investicionih koštanja

Imajući u vidu da je osnovana jedna nova kompanija za pružanje usluga, to su početne investicije u fiksnim sredstvima potrebne kao jedno početno koštanje. Međutim, korišćene prepostavke u mogućem ovdašnjem scenariju su da će objekte kao što su zemljište i zgrade obezbediti sama opština.

Sredstva	Iznos	Cena	Total
Kamion za sakup. Otpad. (8-10 tone)	2	20,000	40,000
Malo vozilo za otpatke(2 t)	1	12,000	12,000
Kupovina kontejnera(1100L)	100	200	20,000
Kupovina plast. Buradi(140L)	2,500	20	50,000
Kompjuter	2	1,000	2,000
Ostala oprema za kancelariju		3,000	3,000
Ukupno koštanje otpadaka			1,27,000

Opština treba da ima vozila, dok će se ostale investicije tražiti i finansirati od ostalih izvora.

Za bacanje/prevoz otpadaka	Jednice	Cena	Ukupno
Kamion za otpatke(8-10 t)	2	20,000	40,000
Mala prikupna vozila(2 t)	1	12,000	12,000

Investicije u nastavku potrebne su za osnivanje kompanije sa ciljem da ista bude potpuno operacionalna.

Investicija	Jedinice	Cena	Ukupno
Kupovina kontejnera(1100l)	100	200	20,000
Kupovina kontejnera(120)	2,500	20	50,000
Kompjuter	2	1,000	2,000
Ostala oprema za kancelariju	-	3,000	3,000
Ukupno potrebna investiranja			75,000

Tarife usluga za menadžiranje usluga u polju otpadaka

Cilj kompanije za menadžiranje otpadaka je da stvori jednu tarifnu strukturu koja omogućuje jedan samo-postojan sistem za pokrivanje operativnih koštanja pružajući usluge i dopuštajući da iznosi koji prevazilaze ovaj nivo budu korišćeni radi poboljšanja usluga prema građanima. Problemi na koje se nailazi su dvostruki. U prvom redu, uslužuje se samo 25% teritorije i drugo – da samo 50% njih plaćaju za te usluge. Opština smera povećanje u pokrivanju teritorije kao i pružanje usluga kod više od 90% porodica i biznisa ubuduće.

Ipak, tarifa nivoa usluge je obračunata primenivši puna koštanja kao da su usluge pružane svim domaćinstvima i biznisima. Tarifa usluge je različita između pojedinih porodica, biznisa i institucija. Jedno opšte korišćeno pravilo u sličnim studijama preporučuje odobrenje koštanja između pomenutih kategorija kod 65% porodica, zatim 32% za biznise i 3% za institucije.

U cilju obračuna manjeg broja starešina porodica sa primenom popravljačkih mera, izvršeno je izlaganje nakon sprovođenja merenja prema procentu. Ovo, imajući u vidu da će opština kupiti 2,500 kontejnera od 120 l i 100 kontejnera od 2200 l, obračunski faktor je uzet sa 40%. Stoga, plaćanje na ime usluživanja građana kontejnerima biće zasnovano na popravljački faktor.

Izložena tabela predstavlja rezultat obezbeđivanja operativnih koštanja u okviru predloženih kategorija kao i obračun tarifa na bazi broja birača u određenoj kategoriji.

Operativno koštanje

	Pokrivanje koštanja		Operat. koštanja ukupno Ukupno
	Mesečna tarifa za sastav	Godišnja tarifa za sastav	
	EUR	EUR	

Vrsta usluge	Izdvajanje	Sastavi	% Br. korekcije			91,555.99
Porodice	65%	7,513	40%	1.65	19.80	59,511.39
Biznis	32%	692		3.33	42.34	29,297.92
Institucije	3%	1		228.89	2,746.68	2,746.68

Minimalno plaćanje za pokrivanje operativnih koštanja po porodici je 1.65 E, dok za biznise 3.53 eura.

Tarifa predložena od strane osoblja opštine izgleda ovako:

- eura za porodicu i male biznise koji imaju mesečni promet ne više od 1000 eura, kao što su: zanatlije, krojači, poslastičari itd.
- 6 eura za svaki kontejner od 1.1 m³ stvorenih otpadaka za velike biznise.

Faktori koji su uzeti u obzir prilikom planiranja i ostvarivanja prihoda i operacionih koštanja izgledaju kako slede:

1. Broj domaćinstava i biznisa u opštini (shodno Opštinskom Razvojnom Planu),
2. Predviđeni godišnji porast stanovništva kao i biznisa (što se uzima da je 1.1%, uvezši u obzir i migraciju),
3. Broj trenutnih i predviđenih domaćinstava i biznisa kojima će biti pružane usluge (početno je utvrđeno oko 40%, što se postepeno menja).
4. Podeljene tarife između biznisa i domaćinstava, kao i zbir ovih tarifa (tarife ubuduće i dalje mogu se razlikovati među biznisima i domaćinstvima, ali one trebaju uvek da pokrivaju operativna koštanja),
5. Predviđeni godišnji rast operativnih koštanja (uzet da je u visini 5%),
6. Početna operativna koštanja u prvoj godini obračunati su od uračunih operativnih koštanja samo u slučaju kada su usluge pružane svim domaćinsvima i biznisima,
7. Predviđeni su finansijski zahtevi radi pokrivanja operativnih koštanja za pružene usluge,
8. Koštanje prevoza i pređene kilometraže prema posljednjem planu opštine (osvrnite se na mapi u dokumentu).
9. Troškovi obuhvataju koštanje kupovine plastičnih kesa za korpe otpadaka od 120 L.

Sproveden je jedan jednostavan finansijski model za obračun zbirne tarife iz fakturna koje se očekuju da se izdaju i sakupe a koje će trpeti izmene u toku idućih godina. Početne kalkulacije tarifa i stopa pokrivanja teritorije izgledaju kao što sledi:

	2013	2014	2015
Mesečna isplata za porodicu	3	3	3
Mesečna isplata za biznise	6	6	6
% usluženih porodica	40%	50%	60%
% prikupljanja	50%	60%	65%

Model prikazuje uplate u gotovom novcu i u vidu drugih vrsta uplata, sa ciljem kada se vrši finansiranje u gotovom novcu, da raspoloživi prostor koji ima kompanija pokrije troškove za sledećih 3 godina.

Osnivajući se na planiranje uračunatih faktora, dole izloženi pregled bilo bi planirano finansijsko izdanje kompanije u prvoj godini delovanja.

Finansijsko operiranje u toku prve godine

	jan-13	feb-13	mart-13	aprili-13	maj-13	jun-13	jul-13	aug-13	sept-13	okt-13	nov-13	dec-13	2013
Ukupan broj porodica	7,513	7,513	7,513	7,513	7,513	7,513	7,513	7,513	7,513	7,513	7,513	7,513	7,513
Ukupan broj biznisa	692	692	692	692	692	692	692	692	692	692	692	692	692
Broj usluženih porodica	3,005	3,005	3,005	3,005	3,005	3,005	3,005	3,005	3,005	3,005	3,005	3,005	3,005
Broj usluženih biznisa	692	692	692	692	692	692	692	692	692	692	692	692	692
Ukupna Tarifa	13,168	13,168	13,168	13,168	13,168	13,168	13,168	13,168	13,168	13,168	13,168	13,168	158,011
Uku-pna Zbirna Tarifa	6,813	6,813	6,813	6,813	6,813	6,813	6,813	6,813	6,813	6,813	6,813	6,813	81,752
Radnici	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	3,300	39,600
Amorti-zacija	1,133	1,133	1,133	1,133	1,133	1,133	1,133	1,133	1,133	1,133	1,133	1,133	13,600
Ulja za dezinfek-ciju	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33	400
Voda	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	224
struja	93	93	93	93	93	93	93	93	93	93	93	93	1,120
Održavanje	503	503	503	503	503	503	503	503	503	503	503	503	6,040
Ulja	1,290	1,290	1,290	1,290	1,290	1,290	1,290	1,290	1,290	1,290	1,290	1,290	15,480
Troškovi Deponije	1,091	1,091	1,091	1,091	1,091	1,091	1,091	1,091	1,091	1,091	1,091	1,091	13,092
Pošta, Telefon i Internet	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	600

Zakupnina	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Usluge za banku	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	200
Ostalo	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	1,200
Ukupna operac. koštanja	7,630	7,630	7,630	7,630	7,630	7,630	7,630	7,630	7,630	7,630	7,630	7,630	7,630	7,630	91,556
Total gotovog novca	6,496	6,496	6,496	6,496	6,496	6,496	6,496	6,496	6,496	6,496	6,496	6,496	6,496	6,496	77,956
Prostor za isp. U gotovom novcu	316	316	316	316	316	316	316	316	316	316	316	316	316	316	3,796

Shodno gornjoj tabeli, generisanje gotovog novca će biti dovoljno za pokrivanje koštanja još početkom prve godine operiranja.

Sledeća tabela prikazuje finansijsko izdanje kompanije u toku tri godine prema očekivanjima koja su se javljala u dosadašnjoj situaciji i u šemi planiranja.

	2013	2014	2015
Ukupan broj porodica	7,513	7,596	7,679
Ukupno biznisa	692	700	707
Broj usluženih porodica	-	-	4,608
Broj usluženih biznisa	692	700	707
Ukupno prikupljena Tarifa	-	-	216,797
Ukupno prikupljena Tarifa	2,747	2,747	143,665
Radnici	39,600	41,580	43,659
Amortizacija	13,600	14,280	14,994
Kreč za dezinfekciju	400	420	441
Voda	224	235	247

El. energija	1,120	1,176	1,235
Održavanje	6,040	6,342	6,659
Derivati/goriva	15,480	16,254	17,067
Troškovi Deponije	13,092	13,747	14,434
Pošta, telefon, internet	600	630	662
Zakupnina	-	-	-
Troškovi banke	200	210	221
Ostalo	1,200	1,260	1,323
Ukupna operacionala koštanja	91,556	96,134	100,940
Sve isplate u gotovom novcu	77,956	81,854	85,946
Prostor isplata u gotovom novcu	(75,209)	(79,107)	57,718

Sažetak

Osnivajući se na finansijska operiranja plana 2013 – 2015 g., kompanija će biti finansijski istrajnja u trećoj godini operiranja. Tabela u nastavku izlaže ukupne investicije i finansijske potrebe kompanije za finansiranje u ovom vremenu.

	Postojeće
Potreba za investicije	75,000
Kontejneri 1100 L (100x200EUR)	20,000
Kontejneri 120 L (2500x20EUR)	50,000
Kompjuter (2*1000EUR)	2,000
Oprema za kancelariju	3,000
 Ukupno zahtevano finansiranje 2013-2015	 75,000
 Spoljna finansiranja	
Opštinski budžet 2013	-
 Dodatne finansijske potrebe	 75,000

Opštinsko osoblje aktuelno raspravlja o načinima smanjenja sadašnjeg koštanja ili pronalaženja novih izvora za finansiranje, u cilju pokrivanja aktuelnih investicija kao i operacionalnih potreba kompanija.

Foto 6: Primeri procedura raspodele otpadaka, dobra iskustva iz Slovenije (uzeto tokom studijske posete u aprilu 2011 godine). Fotografisala Shkipe Deda Gjurgealo

ANEKS 2 - SKICA PROGRAMA ZA OSVEŠĆIVANJE GRAĐANA

Preporučuje se da opština traži jednu profesionalnu kompaniju za reklame da joj pomogne u projektiranju, kod slogana, loga kao i oko sadržine programa za osvešćivanje građana. Imajući u vidu plan za programiranje osvešćivanja građana koji se ističe kod Pokazatelja #1.4.1 cilja #1.4 – menadžiranje čvrstih otpadaka treba da obuhvata u najmanju ruku dole istaknute elemente. Izložena metodologija u nastavku može se koristiti od opštine prilikom izlaganja plana za menadžiranje otpadaka pred javnošću pre njegovog usvajanja od strane opštinske skupštine, kao i u toku primene plana, kako bi građani izrazili i dali primedbe, predloge, mišljenja i preporuke u vezi sa poteškoćama i problemima koji mogu proisteći u toku realizacije ovog plana.

1. Jedna serija javnih foruma u cilju podnošenja plana je način da se dobiju reakcije građana nakon izvršenih potrebnih modifikacija za podnošenje konačnog plana za javnost. Svaki forum treba da obuhvata:
 - Jedno jednostavno prezentovanje na PowerPoint, gde se na odgovorajući način opisuje plan kao i njegov uticaj u porodici odnosno biznisu.
 - Mnogi članovi mesne uprave odgovaraju na pitanja i primaju primedbe u vezi sa planom.
 - Poseban naglasak na odgovorne pred građanima u vezi sa izradom plana o radu.
 - Dovoljno materijala, što će omogućiti onima koji prate forme, da čitaju i shvate vitalne elemente plana.
2. Najmanje jedna kampanja o reklamiranju:
 - Logo, tema i slogan koji identificuje program i to na jasan način.
 - Jedna serija postera koji će koristiti u celoj opštini, u školama i u ostalim ustanovama.
 - Jedna serija brošura, po mogućnosti kalendara i sl., čime bi se omogućilo dnevno specificiranje oko prikupljanja kao i sažimanje zahteva građana.
 - Program koji se obraća deci u školama koji je tako dizajniran da informiše, te da stiće saradnju među novim pokolenjima.
 - Dizajniranje i korišćenje obaveštenja javnih službi(na lokalnim TV/Radio i u drugim medijima), takvo dizajniranje koje će podržavati zalaganje i obezbediti potrebne podatke u skladu sa zahtevima koje predpostavlja sistem.
 - Adekvatno pokrivanje lokalnih pisanih medija.
3. Razvoj i implementacija od strane komiteta kao i delovanja samih građana daće odgovarajuće preporuke za lokalnu vlast i javna preduzeća. Glavni elementi za takve komisije obuhvataju:
 - Najmanje jedan član od svake naseljene zone.
 - Redovan proces izveštavanja radi omogućavanja procene i promene potrebnih usluga.
 - Uverenje da su sastanci održavani redovno i da nije bilo uplitanja što se tiče vremenskih rokova(može biti jedna trećina...iako u prvih šest meseci, svaki mesec može biti bolji).

Fig. 7: Primer kampanji o osvešćivanju javnosti na Kosovu.

ANEKS 3 - ODGOVORNOSTI I OBAVEZE OPŠTINE KAO I MENADŽIRANJE OPŠTINSKIH OTPADAKA U SKLADU SA ZAKONOM O OTPACIMA,

ZAKON Br. 04/L-060 O OTPACIMA, član 15 i član 34.

Član 15

Odgovornosti i obaveze opštine

1. Odgovornosti i obaveze opštine za primenu odredaba ovog Zakona su:
 - 1.1. Stvaranje sistema za menadžiranje otpadaka zasnovanog na načela o hijerarhiji kod menadžiranja otpadaka, shodno članu 10 ovog Zakona kao i stvaranje uslova za njegovu primenu;
 - 1.2. Opštinski plan za menadžiranje otpadaka treba da bude u skladu sa nacionalnim planom;
 - 1.3. Odgovorne za sprovođenje opštinskih planova su Opštine;
 - 1.4. Izrada godišnjeg izveštaja za menadžiranje otpadaka. Godišnji izveštaj treba dostaviti u Ministarstvu do 31 marta tekućeg Elez Hana;
 - 1.5. Utvrđivanje odgovornosti i obaveza za izvršavanje usluga za menadžiranje otpadaka, njihovo sprovođenje, kao i organizovanje i menadžiranje otpadaka na njihovoj teritoriji;
 - 1.6. Održavanje i briga o sistemu javnog informisanja, o izveštavanju što se tiče izvršavanja poslova utvrđenih ovim Zakonom kao i ostalim zakonskim aktima za menadžiranje otpadaka;
 - 1.7. Sprovodeći procedure o snabdevanju, odabira licencirane ličnosti za prikupljanje, gomilanje, uskladištanje i prevoz otpadaka, i to: inertnih, komunalnih, komercijalnih, obimnih, kao i otpacima od gradnji i demoliranja građevinskih objekata unutar njihovih teritorija;
 - 1.8. Opština određuje tarife i način naplate finansijskih sredstava za komunalne usluge;
 - 1.9. Evidentiranje zagađenih mesta na njihovoj teritoriji, izrada projekata za njihovu sanaciju zajedno sa vođenjem podataka za lokaciju, potom o geometričkim prostornim karakteristikama, vrsti zagađenja, količini otpadaka, rokovima za poboljšanje stanja, a takođe i druge podatke značajne za realizaciju projekata;
2. Dve ili više opština, kada imaju interesa, mogu praviti sporazume o menadžiranju otpadaka.
3. Opština sprovodi nadgledanje i kontrolu mera i delovanja u toku menadžiranja na njenoj teritoriji preko komunalnog inspektora za okolinu.
4. Na zahtev Ministarstva, opština daje tražene informacije i preporuke u vezi sa menadžiranjem otpadaka.
5. Opština je obavezna da obezbedi otklanjanje i zbrinjavanje otpadaka koja su baćena na javnim prostorima ili van deponija za otpatke na njenoj teritoriji.
6. Ukoliko lice odgovorno za menadžiranje otpadaka u skladu sa zakonskim odgovornostima ne brine o otpacima baćenih od nepoznatog lica, odgovornost za te otpatke snosi opština.

7. Opština donosi podzakonska akta kojim reguliše funkcionisanje nadležnog opštinskog organa kao i ona o standardima službi za menadžiranje otpadaka.
8. Ne prejudicirajući odredbu stava 1. do 7. ovog člana, sprovođenje javnih usluga i pružanje javne infrastrukture u oblasti menadžiranja komunalnih otpadaka je isključiva nadležnost opština u skladu sa Zakonom o Lokalnoj Samoupravi.

Član 34

Menadžiranje komunalnih otpadaka

1. Komunalni otpaci trebaju se sakupljavati, nogomilavati, tretirati i menadžirati u skladu sa odredbama ovog Zakona kao i ostalim zakonskim odredbama o regulisanju komunalnih delatnosti.
2. Opštine, podzakonskim aktom, utvrđuju uslove i pravila o menadžiranju otpadaka sa javnih prostora.
3. Komunalni otpaci pomešani sa opasnim otpacima treba da se dele kada za to postoji ekonomska računica, u protivnom se smatraju opasnim otpacima.
4. Domaćinstva i ostali proizvođači /stvaraoci komunalnih otpadaka dužni su da svoje otpatke bacaju na određenim mestima za sakupljanje komunalnih otpadaka, dok opasne otpatke da podele i predaju na za to određena mesta.
5. Opštine su obavezne da organizuju sistem za prikupljanje i nagomilavanje obimnih otpadaka.
6. Domaćinstva i ostali proizvođači komunalnih otpadaka, dužni su da izvrše podelu otpadaka po vrsti, shodno uslovima utvrđenih od strane nadležnog autoriteta, u cilju njihovog tretiranja i recikliranja.
7. Opštine posebnim aktom regulišu sistem i uslove o načinu sakupljanja, zatim podele, prerade i recikliranja, rasporedu za prikupljanje otpadaka, vrsti, broju i načinu raspodele i postavljanja kontejnera za otpatke, kao i održavanju mesta gde se otpaci gomilavaju, a isto tako i načine za prevoz komunalnih otpadaka.
8. Menadžiranje komunalnih otpadaka od strane opštine obavlja se putem posebnih ugovora sa jednim ili više javnih ili privatnih operatora koji su licencirani za menadžiranje otpadaka.
9. Dve ili više opština njihovim sporazumom, shodno odredbi člana 15 stav 2. ovog Zakona, utvrđuju prava i obaveze u vezi sa obezbeđivanjem uslova za menadžiranje otpadaka, zatim o korišćenju objekata za uskladištenje i preradu, prava i obaveze javnih preduzeća za menadžiranje otpadaka, način donošenja odluka u slučajevima žalbi za specifična pitanja koja se odnose na menadžiranje otpadaka, kao i ostala pitanja značajna za organizovanje i menadžiranje otpadaka.

Preporučljivi materijal

1. Stanje Otpadaka na Kosovu u toku Elez Hana 2008, Agencija za Zaštitu Okoline i Ministarstvo za Okolinu i Prostorno Planiranje,
2. Analiza Organizovanja i Funkcionisanja Komunalnih Službi, Administriranje Otpadaka i Efikasnost Energije, Asocijacija Opština Kosova GIZ
3. Metodologija EC o analizi čvrstih otpadaka(alat-AMN) 2004 g., verzija u upotrebi
4. Utvrđivanje sastava komunalnih otpadaka 2009, GIZ
5. Opštinski Razvojni Plan 2010-2025, April 2011, Opština Elez Han, Direktorijat za Urbanizam, Okolinu i Katastar
6. Analiza Sastava Otpadaka korišćenjem metode sa uzorcima (u Excel-u) 2011, Izveštaj LOGOS-a
7. Izveštaj o profilu otpadaka 2011, Izveštaj LOGOS-a
8. Upitnik za Elez Han 2010, Izveštaj LOGOS-a
9. Godišnji Izveštaj ZRRUM-a, 2010
10. Izveštaj Industrije Recikliranja Kosova 2011, UBO Consulting
11. Strategija o Okolini Kosova 2011 – 2010 - nacrt
12. Nacionalni Plan Delovanja o Okolini (NPDO) 2011-2015 - nacrt
13. Strateški Plan Kosova o Menadžiranju Otpadaka 2011-20 - nacrt
14. Stanje Okoline 2010 – nacrt, Kosovska Agencija za Zaštitu Okoline

POGLAVLJE 1- ISTORIJAT

POGLAVLJE 2 - DEO STATUSA

POGLAVLJE 3 - DEO O PLANIRANJU

Ul. Nazim Gafurri, br. 33
Poštansko sanduče br.2
10000 Priština, Kosovo
www.helvetas-ks.org
<https://www.facebook.com/logosproject>

Tel: +381(0) 38 51 77 15
Tel: +381(0) 38 51 66 44
Fax: +381(0) 38 51 88 33
info@helvetas-ks.org